

YLI-II [28] KIERIKINKANGAS

Yleisökaivaus kivikautisella asuinpaikalla

1.6.-30.9.2006

K

Kierikkikeskus

Sini Annala & Sami Viljanmaa

2007

TIIVISTELMÄ

Yli-li [28] Kierikinkangas

PK 3512 10 PAHKAKOSKI, x=7251 97 - 7252 54, y=3451 00 - 38, z =60 - 63 m mpy

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Kierikkikeskus

Kaivauksenjohtajat: fil. yo Sini Annala ja FM Sami Viljanmaa

Yli-lin Kierikinkankaan kivikautista asuinpaikkaa tutkittiin 1.6.-30.9.2006 Kierikkikeskuksen yleisökaivauksilla. Kaivaukselle osallistui 213 henkilöä. Kaivauksen ensisijaisena tutkimuksellisenä tavoitteena oli luoda lähtökohtia asuinpaikan pitkäkestoiselle, järjestelmälliselle ja laaja-alaiselle tutkimukselle. Tutkimuksilla pyrittiin myös alustavasti selvittämään asuinpaikan aiemmin tutkimattoman osan luonnetta ja tuhoutumisastetta.

Merkittävimmät löytöryhmät kaivauksella olivat kvartsi, keramiikka – tyyppiltään sekä tyyppillistä kampakeramiikkaa että Kierikin keramiikkaa – sekä palaneet luut. Pienempiä löytöryhmiä olivat kivilajijaineisto ja kvartsiitti. Lisäksi löydettiin piikivi-iskoksia (2 kpl), meripihkaesineitä (2 kpl) ja purupihka (1 kpl). Kahden putkimaisen meripihkahelmen lisäksi esinelöytöjä saatiin muun muassa ehjä tasataltta ja pieni liuskerengas sekä reikäkiven, tuuran kärjen ja T-kirjaimen muotoisen liuskeveitsen katkelmat.

Kaivaus osoitti, että Kierikinkankaalla on joko asuttu kauemmin kuin aiemmin on oletettu tai asbestin käyttö keramiikan sekoiteaineena on alkanut seudulla aiemmin kuin ennen on luultu. Uutta tietoa on myös havainto, että meripihkaesineitä Baltian alueelta on ilmeisesti tuotu Kierikin seudulle jo tyyppillisen kampakeramiikan aikana. Havainnot yleisökaivauksella tutkitusta painanteesta osoittivat lisäksi, että ainakaan kaikki asuinpainanteiksi tulkitut ilmiöt Kierikinkankaalla eivät liene ympärivuotisesti käytettyjen talojen jäänteitä.

Kaikkiaan Kierikinkankaan tutkimukset ovat vasta aluillaan. Tulevina vuosina asuinpaikan kaivauksilla pyritään saavuttamaan merkittävästi lisätietoa alueen kivikautisten asumusten rakenteesta, sisäisestä tilanjaosta sekä eri aktiviteettien sijoittumisesta asumusten ja asumuksia ympäröivän alueen eri osiin. Samalla muodostetaan kokonaiskäsitystä lijoen suistossa merkittävien kulkuyhteyksien risteyskohdassa sijainneen laajan ja väkirikkaan kivikautisen kylän elinkaaresta, erityisesti kylän laajuuden ja luonteen muutoksista.

Löydöt: KM 36006: 1-986

Ajoitus: Kivikausi (Ka II:2 - Kierikin keramiikka)

Tutkitun alueen laajuus: 74 m²

Kenttätyöaika: 1.6.-30.9.2006

Tutkimuskustannukset: Yli-lin kunta / Kierikkikeskus

Tutkimusraportti: Sini Annala ja Sami Viljanmaa 29.3.2007 Museoviraston arkeologian osaston arkistossa, kopio Kierikkikeskuksen arkistossa

SISÄLLYSLUETTELO

1. ARKISTOTIEDOT	2
2. JOHDANTO	3
3. ALUEEN TUTKIMUSHISTORIA SEKÄ ASUINPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	4
3.1. ALUEEN TUTKIMUSHISTORIA	4
3.2. ASUINPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	6
4. KAIVAUSTUTKIMUKSET	7
4.1. KOORDINAATISTO	7
4.2. KAIVAUSALUE	7
4.2. KAIVAUSTEKNIikka JA KENTTÄDOKUMENTOINTI	8
4.3. LÖYTÖJEN TALTEENOTTO	9
5. KAIVAUSHAVAINNOT	10
6. LÖYDÖT JA HIILINÄYTTEET	13
6.1. LÖYTÖJEN LEVINTÄ JA TIHEYS	13
6.2. LÖYTÖLAJIT	13
6.2.1. Keramiikka	15
6.2.2. Meripihkaesineet ja purupihka	15
6.2.3. Kivilajiaineisto	16
6.2.4. Piikivi, kvartsiitti ja kvartsi	16
6.2.5. Palaneet luut	17
6.3. HIILINÄYTTEET	17
7. PÄÄTELMIÄ	18
KUALIITE	19
KAIVAJALUETTELO	42
PERUSKARTTAOTE	45
YLEISKARTTA	46
PINTAVAAITUSKARTTA	47
TASOKARTAT	48
LÖYTÖKARTAT	71
PROFIILIKARTAT	93
LÖYTÖLUETTELO	95

1. Arkistotiedot

YLI-II [28] KIERIKINKANGAS

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1.6. - 30.9.2006

Sini Annala & Sami Viljanmaa

Kunta: Yli-li
Kylä: Karjala
Tilat ja maanomistajat: 20:12, om. PVO-Vesivoima Oy (Virkkulantie 207, 99100 li) sekä Yli-lin kunta / Kierikkikeskus

Peruskartta: 3512 10 PAHKAKOSKI
Koordinaatit: Äärikoordinaatit: x = 7251 97 - 7252 54,
y = 3451 00 - 38, z = 60 - 63 m mpy
Kierikinkangas A: x = 7251 97 - 7252 24,
y = 3451 00 - 36, z = 60 - 61 m mpy

Kertomukseen liittyvät löydöt: KM 36006: 1-986, diar. 22.9.2006

Aiemmat tutkimukset: Aimo Kehusmaa, tarkastus 1966 (Kierikinkangas A)
Eeva-Liisa ja Hans-Peter Schulz, tarkastus ja kartoitus 1986 (Kierikinkangas A)
Pentti Koivunen, kartoitus 1995 (Kierikinkangas A)
Hans-Peter Schulz, inventointi 1997 (Kierikinkangas A, B)
Hans-Peter Schulz, inventointi 1998 (Kierikinkangas A-E)
Hans-Peter Schulz & Eija Ojanlatva, koekaivaus 1998 (Kierikinkangas C, F)
Petro Pesonen, kaivaus 1999 (Kierikinkangas A, B ja D)
Sami Viljanmaa, koekaivaus 2003 (Kierikinkangas D)

Aiemmat löydöt: KM 17061: 1-11 saviastian paloja 12 kpl, kvartsikaavin, kvartsiesine, kvartsia 21 kpl, kivilaji-iskoksia 2 kpl, palanutta luuta
KM 31022: 1-79 saviastian paloja 1395 kpl, kivilaijesineen katkelma, kvartsia 99 kpl, kivilaji-iskoksia 3 kpl, palanutta luuta 187 kpl
KM 31072: 1-738 saviastian paloja 1717 kpl, taltan katkelma, riipuksen katkelma, muita kiviesineitä ja kivilaji-iskoksia 151 kpl, piinuolenkärki, kvartsia 1448 kpl, kvartsiittia 13 kpl, palanutta luuta 83 kpl, punamultaa 1 kpl, koivutervaa 3 kpl
KM 33997: 1-9 saviastian kappaleita 2 kpl, liuskeiskos, kvartsikaavin, kvartsi-iskoksia 22 kpl

2. Johdanto

Yli-lin Kierikinkankaan kivikautista asuinpaikkaa tutkittiin Kierikkikeskuksen yleisökaivauksilla 1.6.-30.9.2006. Kaivauksen ensisijaisena tutkimuksellisenä tavoitteena oli luoda lähtökohtia asuinpaikan pitkäkestoiselle, järjestelmälliselle ja laaja-alaiselle tutkimukselle. Tutkimuksilla pyrittiin myös alustavasti selvittämään asuinpaikan aiemmin tutkimattoman osan luonnetta ja tuhoutumisastetta. Kaivausalue määritettiin pääosiltaan Kierikinkankaan halki kulkevalle metsäpolulle, joka oli osittain sekoittanut maakerrosten pintaosia. Kohde oli vierailijoiden helposti saavutettavissa Kierikinkankaan asuinpaikkaa esittelevän opastustaulun sekä Kierikkikeskuksen välittömässä läheisyydessä. Kaivausalueen laajuus yleisökaivauksella oli kaikkiaan 74 m².

Yleisökaivauksen kenttäjohtajina kesällä 2007 toimivat fil. yo Sini Annala ja FM Sami Viljanmaa. Kaivauksen dokumentointitöihin, kaivauslöytöjen puhdistamiseen ja lajitteluun sekä yleisökaivajien perehdyttämiseen kaivaustyöhön osallistuivat myös Da Vinci -opiskelijavaihto-ohjelman kautta Kierikkiin saapuneet arkeologian opiskelijat Peter Davies, Philippa Giess, Rosalind Palmer ja David Smith Iso-Britanniasta, arkeologian harjoittelua suorittaneet Timo Kataja ja Anna Pietilä Oulun yliopistosta, vapaaehtoisina kaivaukselle osallistuneet arkeologian opiskelijat Helena Kaldre Tarton yliopistosta ja Antti Komulainen, Mia Lumme sekä Siiri Tolonen Oulun yliopistosta. Lisäksi kaivauslöytöjen käsittelyä suorittivat matkailualan opiskelija Saara Sax, yli-iiläinen työllistetty Liisa Perälä ja siviilipalvelusmies Antti Hyttinen, joka myös vastasi löytöluettelon raakaversioiden laadinnasta ja löytöjen punnitsemisesta. Meripihkalöytöjen konservoinnin ja dokumentoinnin suoritti Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusteknikko Jari Heinonen. Kvartsiesineet piirsi FM Patrik Franzén ja osan kaivauslöydöistä punnitsi FM Leena Lehtinen. Muut kaivauksen jälkityöt sekä kaivauskertomuksen laatiminen olivat Sami Viljanmaan vastuulla.

Kaivaukselle osallistui kaikkiaan 213 henkilöä, suurimpina ryhminä lukiolaisryhmät Keminmaalta, Säskylästä ja Ylivieskasta sekä kaikki Yli-lin seitsemäsluokkalaiset. Kaukaisin vieras kaivaustyössä oli lin KulttuuriKauppilan taiteilijaresidenssistä kaivauksella vierailut japanilainen taiteilija Juri Asano. Tiedotusvälineiden edustajista kaivauksella vierailivat muun muassa STT, Pohjois-Suomen uutiset, Kaleva ja Rantapohja. Kaikkiaan lehtijuttuja kaivauksesta julkaistiin arviolta parikymmentä. Maan muulle arkeologikunnalle kaivauksen tuloksia esiteltiin marraskuussa Museoviraston kenttätöypäivillä Helsingissä.

3. Alueen tutkimushistoria sekä asuinpaikan sijainti ja topografia

3.1. Alueen tutkimushistoria

Iijokilaaksossa Pahkakosken voimalaitoksen ja Yli-lin kirkonkylän välillä on lukuisa joukko esihistoriallisia muinaisjäännöksiä, jotka muinoin sijaitsivat Iijoen suistossa, ja jotka nykyisin tavataan Iijoen rantavalleilta. Jokivarressa sijaitsevien, käytöltään ilmeisesti peräkkäisten asuinpaikkojen katsotaan muodostavan noin kahdentuhannen vuoden aikajatkumon muutaman kilometrin matkalle. Irtolöytöjä alueelta tunnetaan 1800-luvulta lähtien, mutta varsinaiset arkeologiset tutkimukset seudulla alkoivat 1960-luvulla, kun Iijokea valjastettiin sähköntuotantoon. Tuolloin alueella suoritettiin ensimmäisen kerran arkeologista inventointia ja voimaloiden rakentamisen myötä veden alle jääviä kohteita tutkittiin kaivauksilla Kierikkisaarella ja Pahkakoskella. Löydöt olivat runsaita ja merkittäviä. Kierikkisaaresta löydettiin muun muassa runsaasti meripihka- ja piikiviesineistöä ja sittemmin Kierikin keramiikaksi nimettyä keramiikkatyyppeä edustavia asbestisekoitteisia saviastioiden kappaleita. Seuraavat vuosikymmenet alueella olivat arkeologisten tutkimusten kannalta hiljaisempia. 1970- ja 1980-luvuilla seudulla tehtiin vain pienehköjä koekaivauksia ja laajempi työllisyyskaivaus vuonna 1986 Kierikin sorakuopalla.

Aiempiä tutkimuksia huomattavasti laajempien tutkimusten aika alkoi Kierikin alueella 1990-luvulla. Merkittävimpinä kaivauskohteina olivat Kuuselankankaan ja Kierikinkankaan asuinpaikat, Korvalan kivikautinen rivitalo sekä Purkajasuo, josta tavattiin suuri määrä hyvin säilynyttä ihmisen työstämää puutavaraa kivikaudelta. Purkajasuon puiden löytäjä oli arkeologisesti valveutunut yli-iiläinen maanviljelijä Helmeri Jussila, joka jo 1950-luvulla oli löytänyt Purkajasuolta ojaa kaivaessaan meripihkahelmen ja kerännyt nykyistä taloan rakentaessaan rakennustyömaaltaan kymmeniä kiviesineitä, meripihkaa, saviastioiden kappaleita, piikivestä valmistetun nuolenkärjen sekä satoja kvartsi-iskoksia. Tutkimuksia suorittivat lähinnä Museoviraston arkeologian osasto ja Oulun yliopisto. Kierikin alueella on tehty arkeologisia kaivauksia joka vuosi vuodesta 1993 lähtien, viime aikoina enenevässä määrin myös Kierikkikeskuksen arkeologien toimesta. Andre Costopoluloksen johtama Oulun yliopiston kansainvälinen kaivauskurssikin on tutkinut Kierikin seutua vuosittain. Costopoluloksen tutkimusryhmän koekaivaukset useilla asuinpaikoilla myös Iijoen eteläpuolella ovat merkittävästi täydentäneet käsitystä Kierikin muinaisjäännösten laajuudesta ja keskinäisistä suhteista.

Kierikinkankaan arkeologisen tutkimushistorian voidaan katsoa alkavan vuodesta 1966, kun Aimo Kehusmaa havaitsi kolme asuinpainannetta lijoen pohjoisrannan hiekkakankaalla. Soranhakijoiden kaivamista kuopista sekä Kehusmaan itsensä kaivamasta koekuopasta löytyi keramiikkaa, kvartssia ja palanutta luuta (KM 17061: 1-11). Seuraavan kerran kohde tarkastettiin vuonna 1986, jolloin Eeva-Liisa ja Hans-Peter Schulz Kierikin sorakuopan asuinpaikan (Yli-li 27) tutkimusten yhteydessä havaitsivat Kierikinkankaalla 29 painannetta ja kuoppaa. Pentti Koivunen tarkasti ja kartoitti Kierikinkankaan painannealueen vuonna 1995. Inventoidessaan lijoen jokivarren osayleiskaava-alueen muinaisjäännöksiä välillä Kirkonkylä-Pahkakoski vuosina 1997-1998 Hans-Peter Schulz jakoi Kierikinkankaan useisiin asuin- ja löytöpaikkoihin. Schulzin tulkinnan mukaan Kierikinkankaalla on havaittavissa vähintään 39 asuinpainannetta.

Varsinaiset kaivaukset Kierikinkankaalla alkoivat kesäkuussa 1998 Museoviraston toimesta Petro Pesosen johdolla. Saman kesän lopulla Hans-Peter Schulz ja Eija Ojanlatva johtivat kaivauksen siinä osassa Kierikinkangasta, jonka läpi kulkeva Yli-lin ja Pudasjärven välinen tie oli Kierikkikeskuksen rakentamisen myötä päätetty siirtää. Pesonen jatkoi kaivauksia myös vuonna 1999. Kaikkiaan Pesosen kaivausalueet kattoivat 569,75 m² ja sijoituivat lähinnä Kierikinkankaan keskimmaiselle ja itäisimmälle rantavallille. Tämän jälkeen Kierikinkankaan tutkimuksissa vietettiin hiljaiseloa useampi vuosi, kunnes vuonna 2003 Kierikkikeskus järjesti Sami Viljanmaan johdolla pienimuotoisen koetutkimuksen Hotelli Kierikin rakennuspaikaksi suunnitellulla alueella.

Schulzin, Ojanlatvan, Pesosen ja Viljanmaan kaivausten perusteella käsitykseksi Kierikinkankaasta muodostui, että paikalla oli sijannut varsin laaja kivikautinen kylä tyypillisen kampakeramiikan aikana, ja kylän eri rakennusvaiheet vaikuttivat sijoittuvan peräkkäisille rantavalleille, ollen mahdollisesti osin myös päällekkäisiä. Merkkejä Kierikin keramiikan käyttöaikaan sijoittuvasta myöhemmästä asutuksesta ei ollut tavattu. Vaikka Kierikinkankaalta onkin suora näköyhteys Kierikkisaaren runsaslöytöiselle asuin- ja/tai kauppapaikalle, uskottiin asutuksen painopisteen lijoivarressa siirtyneen Kierikkisaaren aktiivisen käytön alkuun mennessä jo alempana jokivarressa sijaitseville asuinpaikoille, erityisesti Kuuselankankaan ja Korvalan seuduille.

3.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia

Kierikinkankaan muinaisjäännösalue sijaitsee Kierikkikeskusta ympäröivällä hiekkapohjaisella mäntykankaalla lijoen pohjoisrannalla, Yli-lin kirkosta 5,1-5,4 km itäkaakkoon, pääosiltaan Pudasjärven ja Yli-lin välisen tien eteläpuolella, rajoittuen etelä- ja lounaisosiltaan jyrkähkään muinaiseen rantatörmään. Kierikinkankaan kivikautiset asuinpaikat ovat muinaisessa jokisuistossa sijainneilla rantavalleilla, jotka nykyään ovat soiden ympäröimiä. Rantavalleista keskimmäisin ja itäisin ovat pääosin tuhoutuneet soranoton yhteydessä. Selvimpänä muistona soranotosta on laaja sorakuoppalampi, jota nykyisin reunustavat Hotelli Kierikin rakennukset. Läntisin rantavalli on säilynyt lähes koskemattomassa tilassa. Kierikinkankaalla tehtyjen tutkimusten perusteella muinaisjäännösalue on jaettu neljään asuinpaikkaan (Kierikinkangas A-D) ja kahteen löytöpaikkaan (Kierikinkangas E-F). Kesän 2006 tutkimukset sijoittuivat kokonaisuudessaan asuinpaikan Kierikinkangas A alueelle, joten tässä yhteydessä ei laajemmin käsitellä kohteita Kierikinkangas B-F. Tarkempi selostus kyseisistä kohteista löytyy Petro Pesosen kaivauskertomuksesta vuodelta 1999 Museoviraston arkeologian osaston arkistosta.

Asuinpaikka Kierikinkangas A sijaitsee Kierikinkankaan muinaisista rantavalleista läntisimmällä ja parhaiten säilyneellä, jyrkähkön rantatörmän yläpuolella olevalla hiekkakankaalla. Iijoki virtaa aivan asuinpaikan eteläisimpien osien vieritse muinaisen rantatörmän alla. Asuinpaikalla on havaittu ainakin 66 laajaa painannetta, joista suurin osa selviä asuinpainanteita, sekä muutamia pienempiä, kuitenkin ilmeisesti asuinpaikkaan liittyviä kuoppia. Pohjoisimmat, kauimpana muinaisesta rantatörmästä sijaitsevat painanteet ovat luonteeltaan epäselvimpiä. Painanteista useimmat sijaitsevat varsin lähellä kaakko-luode-suuntaista rantatörmää, mutta niitä on myös ryhmänä lähellä Kierikkikeskuksen ohi kulkevaa tietä. Osa painanteista esiintyy pareittain hyvin lähellä toisiaan, ja asuinpaikan itäosan painanteet muodostavat myös selviä painannejonoja. Asuinpaikalla Kierikinkangas A oli ennen kesää 2007 suoritettu vain koekaivauksia vuonna 1998, ja Kierikkikeskuksen ohi kulkevan tien eteläpuolisessa osassa asuinpaikkaa ei ollut suoritettu lainkaan kaivaustutkimuksia. Asuinpaikka Kierikinkangas A on keskeisiltä osiltaan erittäin hyvin säilynyt ja kuuluu rauhoitusluokkaan I.

4. Kaivaustutkimukset

4.1. Koordinaatisto

Tutkimusalueelle laadittiin Kierikkikeskuksen kivijalan suuntainen kaivauskoordinaatisto. Aluksi harkittiin myös Petro Pesosen vuonna 1998 Kierikinkankaalle laatiman koordinaatiston käyttämistä, mutta kyseisen koordinaatiston tarkka asemointi nykyiseen maastoon vaikutti ylivoimaiselta tehtävältä. Toinen syy uuden koordinaatiston laadintaan oli se, että Kierikkikeskuksen kivijalkaan sidotun koordinaatiston käyttö myös tulevien vuosien kaivauksilla sujunee ongelmitta, koska ainakin tärkeimmät mittauspisteet säilynevät paikoillaan liki ikuisesti. Koordinaatiston lähtöpisteeksi ($x=200/y=200$) valittiin Kierikkikeskuksen lounaiskulma, kivijalan uloimpien osien määäämien linjojen leikkauspiste. Koordinaatistossa $x:n$ arvo kasvaa kohti pohjoista ja $y:n$ arvo kasvaa kohti itää. Tutkimusalueelle paalutettiin myös peruslinja kohtaan $x=200/y=110-200$. Peruslinjalle lyötiin pystyyn puupaalut kymmenen metrin välein. Kaivauksen korkeuskiintopisteenä toimi pisteen $x=200/y=200$ vieressä oleva betonisen portaan nurkka. Korkeuskiintopisteen korkeus on 60,56 m mpy. Tieto kiintopisteen korkeudesta saatiin Kierikkikeskuksen rakentamisen aikaisista mittausasiakirjoista.

4.2. Kaivausalue

Yleisökaivauksen kaivausalue määritettiin metsäpolun halkaisemaan painanteeseen Kierikkikeskuksen länsipuolelle. Painannetta pidettiin ulkoisen olemuksensa ja Petro Pesosen vuoden 1998 yleiskartan perusteella alustavasti asuinpainanteena, ja se valittiin tutkimuskohteeksi osin polun aiheuttaman tuhoutumisuhan vuoksi, osin siksi, että se oli yleisökaivauksen järjestämisen kannalta helppo kohde, koska painanne sijoittui aivan Kierikkikeskuksen kivikauden kylään johtavan lankkupolun ja Kierikinkankaan asuinpaikkaa esittelevän opastustaulun välittömään läheisyyteen. Kaivausalueen ensimmäinen vaihe kattoi lähinnä painanteen kaakkoisneljänneksen, ja sen luoteiskulma pyrittiin sijoittamaan jokseenkin painanteen keskivaiheille, jotta alueen reunat muodostaisivat painanteeseen edustavat poikkileikkaukset. Myöhemmässä vaiheessa kaivausaluetta laajennettiin siten, että kaikkineen alue kattoi pääosan painanteen oletetusta lattia-alasta sekä varsin laajasti painanteen ulkopuolista aluetta, lähinnä painanteen etelä- ja kaakkoispuolella. Kaikkiaan kaivausalueen koko oli 74 m².

Kaivausalueen nurkkiin lyötiin puupaalut, joihin kirjoitettiin kyseisten kohtien koordinaatit. Puupaalujen välillä sekä kaivausalueen sisäpuolella ruutujen nurkkien kohdalla käytettiin maahan painettuja sinkittyjä teräspultteja.

4.2. Kaivaustekniikka ja kenttädokumentointi

Ennen varsinaisen kaivauksen aloittamista kaivausalueella tehtiin pintavaaitus puolen metrin välein. Pintaturve poistettiin vaaituksen jälkeen lapiolla, siistimistö tehtiin kaivauslastoilla, ja lastoilla poistettu maa-aines myös seulottiin. Kaivausalueen länsiosassa havaittiin moderni soran ja hiekan sekainen täyttömaakerros, jonka alta tavattiin alkuperäinen maanpinta. Alkuperäisen maanpinnan tasosta kyseiseltä alueelta mitattiin uudet korkeusarvot, joilla korvattiin ennen pintaturpeen poistamista mitatut arvot. Pintamaa kerättiin erilliseen kasaan, jotta se voitiin mahdollisimman tehokkaasti hyödyntää kaivausalueen maastouttamisessa alkuperäiseen tilaansa kaivauksen jälkeen.

Pintamaan poiston jälkeen kaivauksessa edettiin viiden senttimerin paksuisina absoluuttista korkeutta seuraavina vaakasuorina kaivauskerroksina, alkaen kaivausalueen korkeimmilta kohdilta. Kerrokset nimettiin kulloinkin tavoitteena olleen tason korkeusarvon mukaan. Oikean kerrospaksuuden saavuttamista tarkkailtiin jatkuvasti mittaamalla korkeusarvoja vaaituskoneella. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta haluttu kerrospaksuus säilyi noin kahden senttimetrin tarkkuudella. Kaivaminen suoritettiin kaivauslastoilla, paitsi jo häiriöttömältä pohjamaalta vaikuttaneissa kohdissa, joissa viimeiset tarkastusluonteiset kerrokset kaivettiin lapiolla. Kaikki kaivettu maa seulottiin silmäkooltaan 6 mm seulalla. Alkuvaiheessa kaivausta maa seulottiin noin kymmenen metrin päässä kaivausalueesta kaivausvälinevaraston takana, mutta kaivauksen loppupuolella pystyttiin seulominen pääosin tekemään jo aiemmin pohjamaahan saakka kaivetuissa osissa kaivausaluetta. Seulominen aiemmin kaivetulle alueelle nopeutti kaivauksen loppuvaiheita merkittävästi, säästyttiinhän maan kantamiselta edestakaisin ja saatiin kaivauksen vielä ollessa käynnissä maastoutettua osa kaivausalueesta.

Tasokartat piirrettiin viiden senttimetrin välein millimetripaperille mittakaavassa 1:20. Kuivasta kesästä ja jatkuvasta auringonpaisteesta johtuen dokumentoitavia tasoja kasteltiin keinotekoisesti sankoruiskulla, jotta erot maan värisävyissä ja koostumuksessa saatiin esille. Kuivana maa näytti tasaisen ruskealta, ja vain harvat ilmiöt olisivat olleet

silmin havaittavissa ilman tasojen kastelua. Merkittävimpiä ilmiöitä myös valokuvattiin, mutta laadukkaita kuvia kokonaan kaivetuista tasoista ei juurikaan saatu, johtuen paitsi kuvausolosuhteiden haastavuudesta – auringonpaiste ja kaivausalueetta ympäröivä mäntymetsä aiheuttivat laajat tummat varjot kaivausalueelle – myös yleisökaivauksen luonteen aiheuttamista vaatimuksista kaivaukselle. Oli varsin poikkeuksellista, jos samanaikaisesti kaivettiin vain yhtä kaivauskerrosta, pikemminkin yhtä aikaa oli usein kesken kaksi tai kolmekin eri kerrosta, joiden jälkeiset tasot dokumentoitiin neliömetreittäin sitä mukaa, kun kyseinen ruutu saatiin seuraavaan tasoon kaivettua. Tasokarttojen lisäksi maaperässä havaittuja ilmiöitä dokumentoitiin profiilikarttoihin, jotka piirrettiin, kun kaivausalue profiiliin vieressä oli saatu kaivettua häiriöttömään pohjamaahan saakka.

Karttojen huolellinen piirtäminen oli kaivauksen dokumentoinnin olennaisin osa. Kartoissa käytettävät symbolit eri ilmiöille oli pyritty jo ennen kaivausta määrittämään mahdollisimman hyvin kyseiseen kohteeseen sopiviksi, ja kaivauksen edetessä täydentäviä piirtämis- ja merkitsemiskäytäntöjä jouduttiin luomaan vain vähän.

4.3. Löytöjen talteenotto

Löydöt kaivauksella otettiin talteen kerroksittain ja neliömetreittäin MiniGrip-pusseihin. Ennen pussiin siirtämistä kaikki kaivamisen yhteydessä tavatut löydöt merkittiin löytökartoille. Löytöjen tarkka sijainti mitattiin taittomitoilla. Seulonnan yhteydessä tavatut löydöt laitettiin suoraan ruutukohtaiseen löytöpussiin. Merkittävimmät löydöt, muun muassa kaivauksen aikana tunnistetut esinelöydöt ja paikalleen murentuneet saviastioiden kappaleet, laitettiin omiin pusseihinsa, joihin kirjattiin kyseisten löytöjen tarkat koordinaatit, myös löytökorkeus. Lämpimitaltaan yli 2,5 cm kokoiset palaneet kivetkin merkittiin löytökarttaan, mutta niitä ei kuitenkaan otettu talteen.

Löytöjen puhdistus ja lajittelu aloitettiin jo kaivauksen aikana. Puhdistuksen yhteydessä saviastioiden kappaleet, palaneet luut ja purupihka harjattiin kevyesti puhtaiksi pehmeällä hammasharjalla, kvartsit ja kiviesineet pestiin. Meripihkaesineet siirrettiin suoraan kaivaukselta kosteina konservointiin Oulun yliopiston arkeologian laboratorioon. Puhdistetut löydöt lajiteltiin kunkin ruudun ja kerroksen alueelta löytöryhmittäin omiin pusseihinsa, joihin kopioitiin koordinaatit alkuperäisestä löytöpussista.

5. Kaivaushavainnot

Jo kaivauksen alkuvaiheessa havaittiin, että maanpinnalta tarkasteltuna hyvin säilyneeltä vaikuttaneen tutkimusalueen maaperä oli pintakerroksiltaan voimakkaasti häiriintynyt, erityisesti kaivausalueen poikki kulkevan polun alueella. Ensin näytti, että polun kohdalta vain pintakasvillisuus olisi kulunut pois ja esillä olisi ehjä huuhtoutumiskerros, mutta pian ilmeni, että huuhtoutumiskerrokselta vaikuttanut maa olikin eräänlainen osittain sekoittunut täyttökerros, joka on mahdollisesti osin muualta tuotu ja osin syntynyt alkuperäisen huuhtoutumiskerroksen maaperästä, joka on polun alueella liikkunut pois alkuperäiseltä paikaltaan. Kyseisen kerroksen alta tavattiin paikoin ehjä pintamaakerros, paikoin taas pahasti rikkoutunut pintamaa, josta kulttuurikerros oli lähes kokonaan tuhoutunut. Polkua on kaikesti jossain vaiheessa lanattu tasaisemmaksi, jolloin painanteiden kohtiin on kertynyt ylimääräistä maata ja korkeimmilla kohdilla pintamaa on vaurioitunut. Merkittävää sekoittumista vaikuttaa tapahtuneen myös niissä kohdissa, joissa polun itäreuna leikkaa muinaista rantatörmää – kyseisissä paikoissa maata on valunut polun itäpuolelta polulle vaihtelevia määriä. Kaivausalueen länsiosassa tavattiin myös paikoin jopa 10 – 15 cm paksu moderni täyttömaakerros, jonka seassa oli muun muassa asfaltin kappaleita – ilmeisesti kyseinen kerros esiintyy varsin laajalla alalla kaivausalueen poikki kulkevan polun länsipuolella, ja se on ajettu paikalle muutamia kymmeniä vuosia sitten, mahdollisesti suurin piirtein Kierikin ja Pahkakosken voimalaitosten rakentamisen aikoihin. Kyseinen maakerros sijoittuu muinaisen rantatörmän välittömään läheisyyteen, ja se on jonkin verran hämärtänyt rantatörmän ja sen lähelle sijoittuvien painanteiden topografiaa.

Kaivausalueen paikkaa valittaessa oli pyritty ottamaan tutkimuksen kohteeksi osa selvästä asuinpainanteesta. Melko pian kuitenkin selvisi, että maapinnalle hahmottunut painanne oli asuinpainanteeksi varsin epätyypillinen. Mitään selvästi kasattua vallia painanteen ympärillä ei tavattu, pikemminkin vaikutti siltä, että painanteen itäosassa oli maaperän luonnollisesti laskevaa muotoa hyödynnetty painanteen paikkaa valittaessa, ja se oli muodostanut kyseiselle sivulle vallimaisen muodon. Lounais- ja länsiosaltaan valliksi tulkittu kohouma maaperässä puolestaan koostui varsin suuressa määrin jo aiemmin mainitusta modernista täyttömaakerroksesta. Kuitenkin kaikkiaan vaikutti siltä, että painanteessa on muinoin sijainnut rakennus, tuskin kuitenkaan ympärivuotiseen käyttöön tarkoitettu tai hirsiperustainen talo. Painanteen keskivaiheilta ja kaakkoisosasta tavattiin tiivistä, ruskehtavaa likamaata, sekä jonkin verran punertavaksi palanutta maata.

Likamaan yhteydestä tavattiin myös kohtalaisen runsaasti löytöjä. Painanteen reunoja kohti sekä likamaa että löydöt vähenivät, paitsi painanteen kaakkoisivulla, jossa likamaa jatkui voimakkaana ja yhtenäisenä myös painanteen ulkopuolelle. Selviä merkkejä pitkäaikaisesta tulenpidosta tai varsinaisesta tulisijasta painanteesta ei löydetty. Onkin epätodennäköistä, että painanteessa sijainnut rakennus olisi ollut tarkoitettu ainakaan talviseen asuinkäyttöön.

Painanteessa sijainneen rakennuksen rakenteellisista yksityiskohdista antavat viitteitä havainnot muinaisista kuopista rakennuksen mahdollisten kulmien kohdilla, sekä kyseisiä kuoppia yhdistävät löytökartoista hahmottuvat linjat. Selvät havainnot muinaisten kuoppien kohdista painanteen yhteydestä saatiin noin kohdista $x=183,5/y=143,5$; $x=184/y=144,5$; $x=187/y=147,5$ sekä $x=191/y=140$. Kyseisistä kohdista kolme viimeksi mainittua voivat hyvinkin olla jäänteitä rakennuksen nurkkarakenteista – on täysin mahdollista, että kyseessä on ollut nelikulmainen, rakenteeltaan nurkkapaaluihin perustunut rakennus. Tällöin neljännen nurkan paikka sijoittuisi vuonna 2006 tutkitun alueen ulkopuolelle, vielä tutkimattomalle alueelle. Kyseisten kuoppien kohdalla löydöt ja maaperä, jossa oli nähtävissä merkkejä ihmisen toiminnasta, koukkasivat huomattavasti syvemmälle kuin kuoppia ympäröivillä alueilla. Mahdollisesti kyseessä ovat muinaiset paalunsijat, joista paalut on poistettu rakennuksen käytön päättyessä, ja ympäröivästä maaperästä kuoppiin on sortunut löytöjä ja likamaata. Kuopan $x=184/y=144,5$ yhteydestä tavattiin myös hiiltynyttä koivuntuolta, joka voi liittyä rakennuksen seinä- tai kattorakenteisiin.

Kuoppien $x=184/y=144,5$ ja $x=187/y=147,5$ välisen linjan luoteispuolella voidaan löytökartoissa erottaa vähälöytöinen kaistale, joka mahdollisesti sijoittuu rakennuksen seinän kohdalle – erityisen merkittävää on havainnoida saviastioiden kappaleiden levintää, ne näyttävät lähes kaikki sijoittuvan kyseisen alueen sille puolelle, jota voidaan pitää rakennuksen ulkopuolena. Poikkeus tähän vähälöytöiseen alueeseen on kuitenkin sen keskikohta, jossa sekä rikas löytöaineisto että voimakas likamaa läpäisevät kyseisen alueen – kyseessä on ilmeisesti rakennuksen muinaisen oviaukon paikka. Kuoppa kohdassa $x=183,5/y=143,5$ poikennee funktioltaan muista edellä mainituista – ilmeisesti se sijoittuu aivan rakennuksen nurkan viereen, mutta kuitenkin ulkopuolelle, ja se on tulkittavissa lähinnä muinaisen varastokuopan jäänteeksi. Toki varmuutta kyseisen kuopan ja painanteessa sijainneen rakennuksen samanaikaisuudesta ei ole.

Painanteen ulkopuolisella alueella tavattiin lukuisia pienialaisia, varsin selvärajaista ilmiöitä. Useat ilmiöistä olivat merkittäviä löytökeskittymiä – ruudusta $x=187/y=147$ tavattiin pieneltä alalta kymmenen kookasta kvartsi- ja kvartsiittiraaka-ainekappaletta, ruutujen $x=180/y=148$ ja $x=181/y=148$ rajalta noin 30 cm läpimittaiselta alueelta löydettiin nelisenkymmentä lähinnä kaapimiksi tulkittavaa kvartsiesta, ja ruudun $x=181/y=147$ tienoille vaikuttaa hajonneen paikoilleen ainakin yksi kookas asbestisekoitteinen saviastia. Kohdan $x=183,5/y=143,5$ muinaisen kuopan kaltainen, samoin varastokuopaksi tulkittu ilmiö tavattiin myös kohdasta $x=180/y=146$, kaivausalueen profiilin kohdalta. Kyseisessä kuopassa – samoin kuin kuopassa kohdassa $x=183,5/y=143,5$ – suurin osa löydöistä sijoittui kuopan reunoille, täyttömaa puolestaan oli varsin puhdasta. Kuopan $x=180/y=146$ pohjalta tavattiin myös pieni liuskerengas (KM 36006:110), kenties suurempaa rengasta työstettäessä syntynyt hukkapala. Kyseisen kuopan toinen puoli tutkitaan kesällä 2007.

Ympäröiviä alueita paksumpi kulttuurikerros havaittiin myös kohtien $x=181/y=143,5$; $x=180/y=148,5$; $x=180/y=150$ ja $x=182/y=150$ läheisyydessä. Kohtien $x=180/y=148,5$ ja $x=182/y=150$ yhteydessä havaittiin varsin runsaasti punertavaksi palanutta hiekkaa, ja kyseessä lienevätkin ainakin väliaikaiset tulisijojen paikat. Noin metrin säteelle kohdasta $x=181/y=143,5$ sijoittuivat myös kaivauksen molemmat meripihkalöydöt (KM 36006:12 ja :297), useita mahdollisia saviesineiden katkelmia (KM 36006:21; :48 ja :279) ja purupihka (KM 36006:20), osa selvästi palaneelta vaikuttaneen hiekkakerroksen alle sijoittuneina. On epäselvää, liittyvätkö ne mitenkään punaiseksi palaneeseen hiekkaan, vai ovatko ne kyseisestä ilmiöstä täysin riippumattomia ja erilaisiin ajallisiin konteksteihin sijoittuvia.

Ilmiöt kohtien $x=180/y=148,5$ ja $x=180/y=150$ läheisyydessä sijoittunevat niin suurelta osin tutkimattomalle alueelle, että niiden merkityksen ja käyttötarkoituksen tarkempi pohdinta on paras suorittaa vasta laajempien tutkimusten jälkeen. Alustavasti on mahdollista, että ilmiöt liittyisivät kaivausalueen vierellä sijaitsevan painanteen rakenteisiin. Ilmiö kohdassa $x=180/y=150$ on tähän mennessä tutkitulta osaltaan varsin samankaltainen kuin mahdollisiksi nurkkapaalujen sijoiksi tulkitut ilmiöt osittain tutkitun painanteen yhteydessä.

Yhteenvetona kaivaushavainnoista voidaan pitää, että tutkittavalla asuinpaikalla on erittäin tiheässä erilaisia muinaisuudesta kertovia ilmiöitä, joiden ajallinen jakauma voi olla varsin laaja, ja maanpinnan muodot alueella muinaisen rantatörmän ja metsäpolun läheisyydessä ovat kokeneet varsin suuria muutoksia viimeisimpien vuosikymmenien aikana.

6. Löydöt ja hiilinäytteet

6.1. Löytöjen levintä ja tiheys

Löytöjen levintä ilmenee raportin liitteenä olevista löytökartoista, joihin on merkitty kaikki kaivauksen yhteydessä paikoilleen mitatut löydöt, toisin sanoen kaikki kaivauksen löydöt seuralöytöjä lukuun ottamatta. Kaikkiaan kaivausalue oli runsaslöytöinen, keskimääräinen löytötiheys oli 107,10 löytöä neliometriä kohden. Löydöt jakaantuivat varsin epätasaisesti eri osiin kaivausalueetta. Suurin löytötiheys oli osittain tutkitun painanteen ulkopuolella, erityisesti painanteen etelä- ja kaakkoispuolella, merkittävimpinä keskittyminä muinaiset kuopat lähiympäristöineen. Kyseiseltä alueelta tavattiin lähes kaikki kaivauksen keramiikka- ja kvartsiittiaineisto, painanteeseen kyseisiä löytölajeja sijoittui vain niukasti. Kivilajiaineistosta noin puolet tavattiin painanteen sisältä. Vaikuttaa siltä, että eri löytölajien levinnän syvällisempi tarkastelu voisi antaa merkittävää lisätietoa pyrittäessä hahmottamaan painanteessa muinoin sijainneen rakennuksen rakenteellisia yksityiskohtia, erityisesti seinälinjojen sijoittumista.

6.2. Löytölajit

Kappalemäärittäin tarkasteltuna merkittävimmät löytöryhmät kaivauksella olivat kvartsi (46,8%), keramiikka (32,1%) sekä palaneet luut (20,4%). Pienempiä löytöryhmiä olivat kivilajiaineisto (0,3%) ja kvartsiitti (0,3%). Kappalemäärällisesti vähäisiä ovat piikivi-iskokset (2 kpl), meripihkaesineet (2 kpl) ja purupihka (1 kpl). Jos tarkasteluperusteeksi otetaan löytöjen massa, korostuu kvartsin hallitsevuus löytöaineistossa – kvartsiaineisto muodostaa löytöjen massasta 79,7%. Keramiikka on massaltaan toiseksi suurin ryhmä 8,7% osuudella, ja sekä kivilajiaineiston että kvartsiittilöytöjen osalta on havaittavissa, että kyseiset löydöt olivat kookkaita, vaikka kappalemäärä oli pieni – kivilajiaineiston osuus löytöjen kokonaismassasta on 5,5% ja kvartsiitin osuus 3,7%. Kvartsin ja kvartsiitin suuria osuuksia löytöjen kokonaismassasta selittää osaltaan raaka-ainekappaleiden ja ytimien varsin runsas määrä suhteessa iskoksiin, kivilajiaineistossa puolestaan mahdollinen hiomalaa'an katkelma muodostaa liki puolet koko löytöryhmän massasta. Palaneiden luiden osalta nähdään, että suuresta kappalemäärästä huolimatta luiden kokonaismassa on varsin pieni, niiden osuus koko löytöaineistosta on massaan perustuen vain 2,3%, ja kaivaukselta talteen saadun palaneen luunpalan keskimääräinen massa onkin vain 0,17 g.

Löytölaji	Määrä (kpl)	Massa (g)	% löydöistä (kpl)	% löydöistä (g)
Keramiikka	2542	1006,1	32,1	8,7
Saviastioiden kappaleet	2537	999,2		
Palanutta savea / saviesineiden katkelmat	5	6,9		
Meripihkaesineet	2	6,2	< 0,1	0,1
Purupihka	1	0,5	< 0,1	< 0,1
Kivilajit	23	643,6	0,3	5,5
Taltat	1	63,5		
Liuskerenkaat	1	3,7		
Veitsen katkelmat	1	7,4		
Tuuran kärjen katkelmat	1	41,5		
Reikäkiven katkelmat	1	102,1		
Muut esineiden katkelmat	5	106,8		
Kivilajiydin tai hiomalaa'an kappale	1	305		
Kivilaji-iskokset	12	13,6		
Pii	2	< 0,1	< 0,1	< 0,1
Piikivi-iskokset	2	< 0,1		
Kvartsiitti	25	430,7	0,3	3,7
Kvartsiittiesineet	1	17,2		
Kvartsiitti-iskokset	20	30,0		
Kvartsiittiytimet ja raaka-ainekappaleet	4	383,5		
Kvartsi	3711	9248,5	46,8	79,7
Kvartsiesineet	135	1251,9		
Kvartsi-iskokset	3559	4950,6		
Kvartsiytimet ja raaka-ainekappaleet	17	3046,0		
Palaneet luut	1619	270,3	20,4	2,3
Yhteensä	7925	11605,9		

6.2.1. Keramiikka

Saviastioiden kappaleet löydöissä edustavat kahta eri keramiikkatyyppiä, tyypillistä kampakeramiikkaa (Ka II:2) ja asbestisekoitteista Kierikin keramiikkaa. Tyypit esiintyvät tutkitulla alueella osittain rinnakkain. Aineistossa on myös piirteitä, jotka näyttävät edustavan vaihtumista tyypillisestä kampakeramiikasta Kierikin keramiikkaan – lähinnä kyseistä ilmiötä edustavat kampaleimoin ja kuopin koristellut saviastioiden kappaleet, joissa on asbestisekoite. Yleinen havainto eri tyyppien esiintymisestä kaivauksella oli, että lähellä maanpintaa tavattiin varsin yleisesti molempia, mutta syvemmälle edetessä tyypilliseksi kampakeramiikaksi tulkittavien saviastioiden kappaleiden osuus tuli hallitsevammaksi. Tyypillistä kampakeramiikkaa tavattiin kuitenkin myös stratigrafian kannalta kaivauksen meripihkalöytöjä korkeammalle sijoittuneena. Jotkin kaivaukselta löydetty saviastioiden kappaleet (esim. KM 36006:632) voivat olla peräisin mustaksi maalatuista astioista, mutta on myös mahdollista että väri on peräisin voimakkaasta nokeentumisesta. Kaikkiaan saviastioiden kappaleet vaikuttavat olevan peräisin useista eri astioista, joskin pääosan muodostavat kaiketi paikoilleen hajonneen, asbestisekoitteisen kookkaan astian jäännökset. Tutkitusta painanteesta tavattiin myös kappaleita pienestä, orgaanissekoitteisesta, ilmeisesti kuppimaisesta astiasta (KM 36006:898 ja :948). Astioiden kappaleiden lisäksi kaivauksella tavattiin viisi palaneen saven kappaletta, jotka lähinnä vaikuttavat olevan katkelmia saviesineistä (KM 36006:21; :48; :279; 355; :681), ainakin kaksi mahdollisesti osia käyristä savi-idoleista.

6.2.2. Meripihkaesineet ja purupihka

Kaivauksen meripihkaesineistö oli poikkeuksellisen korkeatasoista. Esineistö koostuu kahdesta putkihelmistä (KM 36006:12 ja :297), jotka löytyivät lähekkäin kaivausalueen lounaisnurkasta. Lähes samasta yhteydestä tavattiin kaivauksen ainoa purupihkalöytö (KM 36006:20). Suurempi helmistä on kookkain Kierikistä tavattu meripihkasta valmistettu putkihelmi. Kierikinkankaan helmet ovat alustavasti vanhimmat Kierikin meripihkalöydöistä, kaikki muut ovat löytyneet nuoremmilta asuinpaikoilta alavirran puolelta tai Kierikki-saaresta. Erityisesti helmien reiät ovat hienoa työtä, ne eivät juurikaan kapene helmien keskikohtaan päin, toisin kuin Kierikin alueelle tavanomaisissa V-porauksellisissa meripihkanapeissa. Lähimmät vastineet helmille ovat Kuuselankankaan löytöaineistossa, joskin Kuuselankankaan helmet ovat Kierikinkankaan helmiä huomattavasti pienempiä.

6.2.3. Kivilajiaineisto

Kivilajiaineiston pääosan muodostavat esineet ja niiden katkelmat. Ehjiä kivilajiesineitä kaivauksella tavattiin yksi tai kaksi – ainakin painanteen keskeltä löydetty pieni tasataltta (KM 36006:799), mutta muinaisen kuopan pohjalta löytynyt liuskerengas (KM 36006:110) voidaan tulkita myös suurempaa rengasta valmistettaessa syntyneeksi hukkapalaksi. Esinetyypiltään tunnistettavia katkelmia kaivauksella tavattiin muutamia, T-kirjaimen muotoisen veitsen katkelma (KM 36006:729) sekä tuurankärjen (KM 36006:891) ja reikäkiven (KM 36006:662) katkelmat. Tarkemmin määrittämättömät esineiden katkelmat vaikuttavat tuurien tai talttojen katkelmilta – osa on iskosmaisia, ja ne ovat mahdollisesti syntyneet rikkoutunutta esinettä uudelleen työstettäessä. Sama lähtökohta voi olla useilla niistä kivilaji-iskoksista, joissa ei ollut hiottuja pintoja – pääosin kyseiset iskokset olivat pienikokoisia ja hyvälaatuista kiveä. Hiukan vaikeasti tulkittava löytö oli kivilajiytimeksi tai hiomalaa'an kappaleeksi luetteloitu vajaan nyrkin kokoinen kimpale (KM 36006:417), jonka yksi sivu vaikutti hioutuneelta ja muilla sivuilla oli nähtävissä merkkejä lohkomisesta.

6.2.4. Piikivi, kvartsiitti ja kvartsi

Piikiviaineisto koostuu kahdesta hyvin pienestä iskoksesta (KM 36006:2), jotka molemmat löydettiin kaivausalueen poikki kulkevan metsäpolun alueelta pintamaan poiston yhteydessä seuralöytöinä. On mahdollista, että kyseiset iskokset eivät mitenkään liity Kierikinkankaan kivikautiseen asuinpaikkaan, vaan ovat kulkeutuneet paikalle esimerkiksi läheisestä Kierikin kivikauden kylästä matkailijoiden mukana.

Kvartsiitti- ja kvartsiaineisto on luetteloinnin yhteydessä käyty läpi varsin pintapuolisesti. Tunnistetut esineet ovat pääosin kaapimia, muita esinetyyppejä ei ole juurikaan pyritty tarkemmin määrittämään, vaan ne on luetteloitu yleisnimellä "kvartsiesine". Esineiksi on tunnistettu 3,6% ja raaka-ainekappaleiksi tai ytimiksi 0,5% kvartsien kokonaiskappalemäärästä. Kvartsiittiaineisto havaittiin korkeatasoiseksi – erityisesti ainoa kvartsiittikaavin ja pääosa iskoksista olivat hyvin puhdasta ja sisäiseltä rakenteeltaan virheetöntä kvartsiittia – osassa raaka-ainekappaleista kivilajin määrittäminen kvartsin ja kvartsiitin välillä oli ongelmallista. Osassa löydetyistä kvartsiraaka-ainekappaleista on havaittavissa muuta kivilajia (KM 36006:843), joka voi viitata siihen, että kvartsi on louhittu kallioperän kvartsijuonista ja louhittuja kimpaleita on kuljetettu asuinpaikalle jatkokäytöstä varten.

6.2.5. Palaneet luut

Palaneet luut tavattiin yleisimmin selvärajaisina keskittyminä usein voimakkaan likamaan yhteydessä. Varsin usein kohdissa, joissa palanutta luuta tavattiin, oli myös ainakin heikkoja merkkejä tulenpidosta, lähinnä hiilen kappaleita, nokista maata tai toisinaan punaiseksi palanutta hiekkaa. Ainakin osa luista on peräisin kookkaista nisäkkäistä, mahdollisesti hylkeistä. Luiden joukossa on havaittavissa myös kalojen nikamia, nisäkkäiden raajojen alaosien luita sekä pienehköiden nisäkkäiden leukaluiden kappaleita. Merkittävä osa luuaineistosta on kuitenkin niin pieneksi murentunutta, että sen tarkka määrittäminen tuskin on mahdollista.

6.3. Hiilinäytteet

Kaivauksen yhteydessä otettiin talteen useita hiilinäytteitä. Hiilinäytteitä otettiin muun muassa muinaisen kuopan pohjalta liuskerenkaan löytökontekstista, suurempaa meripihkahelmeä ympäröineestä maakerroksesta sekä tutkitussa painanteessa sijainneen rakennuksen eteläkulman yhteydestä tavatusta hiiltyneestä ilmiöstä, joka todennäköisesti liittyi rakennuksen seinän alaosan rakenteisiin. Näytteet otettiin puhtaalla kaivauslastalla suoraan MiniGrip-pussiin, ja jälkitöiden yhteydessä ne puhdistettu ja kuivattu odottamaan mahdollista ajoitusta tutkimusten myöhemmissä vaiheissa. Hiilinäytteitä säilytetään tarkkoine kontekstietoineen ja koordinaatteineen toistaiseksi Kierikkikeskuksessa.

Hiilinäytteiden ajoittamiseen ei tämän raportin valmistumiseen mennessä olla pystytty osoittamaan varoja, joskin näytteiden ajoittaminen voisi tuoda paljonkin lisäselvyyttä Kierikinkankaan kivikautisen asuinpaikan käytössä tapahtuneisiin muutoksiin sen elinkaaren eri vaiheissa. Samalla voitaisiin saada vihjeitä myös meripihkakaupan alkamisen ajankohdasta. Lisäksi tutkitussa painanteessa sijainneen rakennuksen ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien muinaisten kuoppien keskinäisen ajallisen suhteen selvittäminen olisi asuinpaikan kesällä 2006 tutkitun osan luonteen syvällisemmän ymmärtämisen kannalta olennaista.

7. Päätelmiä

Kaikkiaan Kierikinkankaan yleisökaivaus kesällä 2006 oli suuri menestys. Sekä yleisökaivauksen suosio, saavutettu julkisuus, että myöskin kaivauksen tulokset Kierikinkankaan tutkimuksen kannalta ylittivät asetetut odotukset. Kaivauslöytöjen perusteella vaikuttaa, että Kierikinkankaalla on muinoin asunut hyvin vauras ja vilkasta vaihtokauppaa kaukaisten alueiden kanssa harjoittanut kyläyhteisö. Kaivauksen tutkimustulokset osoittavat mielestämme kiistattomasti, että Kierikinkankaan asuinpaikalla on joko asuttu kauemmin kuin aiemmin on oletettu tai asbestin käyttö keramiikan sekoiteaineena on alkanut seudulla aiemmin kuin ennen on luultu. Osa Kierikinkankaan keramiikkalöydöistä näyttää edustavan vaihetta, jolloin asbestin käyttö saven sekoitteena yleistyi ja tyypillinen kampakeramiikka muuttui Kierikin keramiikaksi. Aiempaa tietämystä Kierikin seudun esihistoriasta täydentää myös havainto, että meripihkaesineitä Baltian alueelta on ilmeisesti tuotu Kierikin seudulle jo tyypillisen kampakeramiikan aikana.

Asuinpainanteeksi oletetun painanteen tutkiminen osoitti, että ainakaan kaikki asuinpainanteiksi tulkitut ilmiöt Kierikinkankaalla eivät ole hirsiperustaisten ympärivuotisesti käytettyjen talojen jäänteitä. Kierikinkankaan kivikautisen kylän tarkemman luonteen sekä asuinpaikan koko käyttöajan keston selvittäminen vaatisi laajoja kaivauksia alueella myös tulevana kesinä. Tulevana vuosina Kierikinkankaan kaivauksilla pyritäänkin saavuttamaan merkittävästi lisätietoa alueen kivikautisten asumusten rakenteesta, sisäisestä tilanjaosta sekä eri aktiviteettien sijoittumisesta asumusten ja asumuksia ympäröivän aktiviteettialueen eri osiin. Aktiviteettialueen luonteen selvittämiseksi avataan laajoja tasokaivausalueita myös sellaisiin osiin asuinpaikkaa, joissa ei ole havaittavissa mitään maanpinnalle näkyviä merkkejä muinaisesta ihmistoiminnasta. Samalla muodostetaan kokonaiskäsitystä lijoen suistossa merkittävien kulkuyhteyksien solmukohdassa sijainneen laaja-alaisen ja väkirikkaan kivikautisen kylän elinkaaresta, erityisesti kylän laajuuden ja luonteen muutoksista.

Yli-lissä 29.3.2007

HuK Sini Annala

FM Sami Viljanmaa